

УДК 355/02/(574+575)

ФОРМУВАННЯ АРМІЇ РЕСПУБЛІКИ КАЗАХСТАН У ПОСТРАДЯНСЬКИЙ ПЕРІОД

БОГДАН ЛЕВИК,*кандидат історичних наук, провідний науковий співробітник
Національного університету "Львівська політехніка"*

У статті проаналізовано формування Збройних сил Республіки Казахстан у пострадянський період. Розглянуто основні законодавчі та нормативні акти, які регулюють військово-політичні питання. Описано організаційну структуру армії, її військово-технічне оснащення.

Ключові слова: *Збройні сили Республіки Казахстан, законодавство Казахстану з військово-політичних питань, військово-технічне оснащення армії Казахстану.*

Постановка проблеми та стан її вивчення. Центральна Азія (ЦА) - одна з найбагатших частин світу за запасами корисних копалин. Вигідне географічне положення регіону між Заходом і Сходом робить його країни об'єктами великої політики, що повною мірою стосується Республіки Казахстан [1].

Відносно слабкий військовий потенціал країн ЦА обумовлює їх малодослідженість у таких специфічних питаннях, як військова безпека.

Термін "Центральна Азія", замість раніше вживаного "Середня Азія", прийнято 1991 р. відповідно до рішення саміту глав п'яти нових держав.

Слід зазначити, що сучасна російська військова наука розділяє Азію на Західноазіатський (Урал і Західний Сибір), Середньоазіатський (Казахстан, Узбекистан, Туркменія, Таджикистан і Киргизія), Середньосхідний (Іран та Афганістан) і Південноазіатський (Пакистан, Індія, Шрі-Ланка, Непал, Бутан, Бангладеш, М'янма, Мальдівська республіка) регіони. Таке положення викладено в стратегічній оцінці світових регіонів, опублікованій у ряді видань воєнної академії Генерального штабу РФ 2001 р.

Дослідженню військово-політичного й оборонно-безпекового простору ЦА присвятили свої праці А. В. Малашенко [2], М. Б. Олкотт [3], С. Шохзода [4], А. Б. Грибовський [5], О. А. Молдалієв [6], С. Н. Павлов [7], А. А. Князев [8], С. С. Жильцов [9], Р. М. Мукимджанова [10], О. А. Белослудцев, В. В. Корнеєв [11] та інші. Проблеми ЦА знаходяться в полі зору дослідників зарубіжних країн, зокрема США [12], Великої Британії [13].

Мета статті - аналіз історичних кроків зі створення національної армії та конституційно-законодавче забезпечення національної безпеки Республіки Казахстан.

Виклад основного матеріалу. За радянських часів Казахстан займав перше місце у світі за кількістю космічних запусків із космодрому "Байконур", який має 52 стартові майданчики. На його території розміщені важливі стратегічні об'єкти, які до сьогодні експлуатуються Російською Федерацією (РФ). Це військові полігони "Капустин Яр" (випробовування ракетної техніки і боєприпасів), радіотехнічний вузол "Балхаш-9", полігон "Емба" (навчально-бойові стрільби, науково-дослідна робота, випробовування зразків озброєння військ протиповітряної оборони), полігони ім. Чкалова в Західно-Ка-

захській і Атирауській областях, полігон "Сари-Шаган" (випробовування зенітно-ракетних комплексів протиракетної і протиповітряної оборони) [14].

16 грудня 1991 р. Верховна Рада Казахської РСР прийняла закон "Про державну незалежність Республіки Казахстан" [15].

Головою держави є президент. Він же, за Конституцією, Головнокомандувач Збройних сил. У відповідності до ст. 5 закону РК "Про оборону і Збройні сили РК" президент визначає основні напрямки військової політики республіки, затверджує військову доктрину, план використання Збройних сил [16].

Казахстан налагодив дипломатичні взаємовідносини з усіма країнами ООН. Республіка є членом воєнно-політичних організацій ОБСЄ, ЦАС, ОДКБ, СНД, ШОС, Тюркської військової ради (ТВР). 1994 р. Казахстан приєднався до програми НАТО "Партнерство заради миру" і бере участь у миротворчих міжнародних операціях. Керівництво республіки офіційно не висловлювало бажання стати повноправним членом НАТО [17].

25 жовтня 1991 р. Указом президента Казахстану було створено Раду безпеки і Державний комітет оборони, який очолив сам президент. 10 грудня цього ж року Казахська РСР була перейменована у Республіку Казахстан (РК). Першими законодавчими актами про створення воєнно-силових структур були закони від 10 січня 1992 р. "Про внутрішні війська", 13 січня "Про прикордонні війська", 6 березня створено Республіканську гвардію, до складу якої увійшли два полки, які охороняли державний кордон і громадський порядок. Їх чисельність становила 20 тис. осіб.

Збройні сили (ЗС) республіки створені 1992 р. Формування особового складу армії проводилось за системою 50 % на 50 %, призовників/контрактників. Чисельність ЗС складала менше 1 % населення, яке становить понад 16 млн. У перші роки незалежності оборона покладалась на Об'єднані збройні сили СНД. Важливі військові об'єкти, такі як космодром "Байконур", 1 150 одиниць стратегічних ядерних озброєнь залишались під контролем РФ [18]. Надалі військово-політична ситуація змусила керівництво Казахстану переглянути оборонну стратегію. Був розроблений план створення регулярних Збройних сил, які включали сухопутні війська, військово-повітряні сили й військово-морський флот.

Станом на 1995 р. чисельність ЗС РК становила понад 35 тис. військовослужбовців.

Збройні сили Казахстану створювались на базі військ Середньоазіатського військового округу, який 1989 р. був об'єднаний із Туркестанським ВО. 7 травня 1992 р. президент Республіки Казахстан підписав відповідний Указ. На території республіки в цей час знаходилось 200 тис. радянських військовослужбовців. У республіці, окрім космічних об'єктів, розміщувався найбільший у СРСР ядерний Семіпалатинський полігон. Ракетні війська стратегічного призначення були представлені двома дивізіями, які використовували 48 шахтних пускових установок. До стратегічних частин відносили авіаційну дивізію зі стратегічними бомбардувальниками Ту-95, які спроможні були нести до 12000 кг бомбового навантаження. Стратегічні ракетні частини були розформовані в період 1992 - 1994 рр. [19].

Казахстан із 15 травня 1992 р. входить в ОДКБ, де взяв участь у створенні КСОП (Колективні сили оперативного реагування). Чисельність КСОП становить 15 тис. осіб. З них основні війська надає Росія (8 тис.) - десантно-штурмова бригада і Казахстан (5 тис.) - теж десантно-штурмова бригада.

Створення власної національної армії для республіки проходило з труднощами. 1994 р. у складі ЗС у більшості випадків на офіцерських посадах перебували слов'яни. Зберігалась дворічна військова повинність. Проблемаю був набір придатних призовників. На казахсько-китайський кордон у 1994 р. були повернуті російські прикордонники. Казахські офіцери проходили навчання й підготовку в Росії. Тоді РК тільки розпочала створення власних військових навчальних закладів [20].

У Києві 20 березня 1992 р. Казахстан серед інших пострадянських республік підписав Угоду про створення Об'єднаних Збройних сил Співдружності (ОЗСС), упровадження єдиного оборонного бюджету, передачу власних Збройних сил до оперативного підпорядкування Головному командуванню ОЗСС (Угода про принципи забезпечення збройних сил держав-учасниць СНД озброєнням, військовою технікою та іншими матеріальними засобами, організацію науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт від 20.03.1992 р., опублікована в Інформаційному віснику Ради голів держав і Ради голів урядів СНД "Содружество". - 1992. - № 4).

РК 15 травня 1992 р. зробила Спільну заяву у зв'язку з Договором про звичайні збройні сили у Європі (19 листопада 1990 р.) та заявила про свою готовність стосовно вимог до чисельності особового складу та озброєння [21].

На початку в Казахстані була організована територіальна оборона відповідно до Закону "Про оборону і Збройні сили Республіки Казахстан" [22]. В якості законодавчого забезпечення військового стану було прийнято Закон "Про військово-поліцейське положення" [23]. Організація і проведення мобілізаційної роботи передбачена Законом "Про мобілізаційну підготовку і мобілізацію" [24]. Територіальна оборона інтегрована із загальною системою забезпечення військової безпеки відповідно до Військової доктрини, затвердженої Указом президента РК 21 березня 2007 р. за № 299 [25]. Система територіальної оборони принципово відрізняється від цивільної оборони. Порядком організації територіальної оборони регламентований Указом президента № 718с (таємний) від 6 листопада 2001 р. "Про організацію територіальної оборони Республіки Казахстан".

13 січня 1993 р. прийнято закон про державний кордон та про загальний військовий обов'язок. 11 лютого того ж року затверджена перша Військова доктрина. 2 квітня створено військово-морські сили, 9 квітня прийнято закон про оборону та Збройні сили.

1995 р. на території РК ліквідовано останній ядерний заряд [26].

1996 р. Казахстан отримав військові літаки Су-27 та МіГ-29 як компенсацію за повернуті РФ стратегічні літаки-бомбардувальники Ту-95. РК приєдналася до Договору про заборону проведення ядерних випробувань.

У період 1993 - 1998 рр. армія Казахстану нараховувала 160-170 тис. Сухопутні війська ЗС РК поділялись на ракетні війська, артилерію та спеціальні війська.

1997 р. в армії розпочалась реформа. Уже наступного 1998 р. Збройні сили перейшли на тривидову систему: Сили повітряної оборони, Сили охорони державного кордону, Сили загального призначення.

1999 р. Сили охорони державного кордону реорганізовані у Прикордонну службу КНБ РК.

13 липня 1999 р. РК було прийнято закон № 461-1 "Про боротьбу з тероризмом", який відповідає вимогам Європейської Конвенції по боротьбі з тероризмом, прийнятої Радою Європи 1977 р. [27].

2000 р. затверджено другу Військову доктрину. Цього ж року армія повернулася до двох видів Збройних сил: Сили загального призначення (ракетні війська і артилерія, війська ППО) та Сили повітряної оборони. Через три роки, 2003 р., ЗС знову перейдуть на тривидову структуру та додатково організовані окремі роди військ: аеромобільні (резерв Верховного Головнокомандувача) чисельністю до 6 тис., ракетні війська й артилерія. У Казахстані немає ракет тактичного значення. Створено Східний, Західний, Центральний і Південний військові округи (територіальні командування).

2001 р. розділено функціональні обов'язки Міністерства оборони і Генерального штабу ЗС. Міністр виконує політичні та адміністративні функції, а Генштаб командує військами.

Військово-політичні та військово-стратегічні основи безпеки РК, які діяли до останнього часу, викладені у Військовій доктрині 2007 р., затвердженій Указом президента РК від 21 травня 2007 р. У цій доктрині викладено військово-економічні й військово-технічні основи безпеки республіки, також система мобілізаційної підготовки й система резервів, принципи міжнародної військової співпраці. Військова доктрина розроблена з урахуванням вимог Стратегії розвитку Казахстану до 2030 р. та Стратегії національної безпеки. Доктрина носить оборонний характер і сформована на боротьбу з асиметричними загрозами: міжнародним тероризмом, релігійним екстремізмом, ростом етнічної й демографічної напруги, наркотрафіком, незаконним розповсюдженням зброї, нелегальної міграції, дефіциту природних ресурсів, у першу чергу води. Казахстан - традиційний учасник усіх ініційованих Росією геополітичних організацій. Військова доктрина визначає Верховним Головнокомандувачем президента РК. Парламент забезпечує законодавчу базу у сфері військової політики. Уряд забезпечує фінансове й технічне оснащення Збройних сил. Міністерство оборони через Комітет начальників штабів керує ЗС у мирний час, вирішує завдання військової безпеки й оборони. Казахстан активно розбудовує єдиний оборонний простір із країнами

СНД. Своїми стратегічними партнерами вважає Росію та Китай.

Сьогодні МО Казахстану розробляє концепцію розвитку озброєння й військової техніки. Ідеться про модернізацію армії, створення нових наукоємних виробництв і видів продукції військового призначення. Велика увага приділяється мобілізаційному резерву та підвищенню показників його бойової підготовки.

Спецпідрозділи ЗС Казахстану періодично беруть участь в антитерористичних навчаннях ОДКБ та ШОС. Казахстан погодився, що першочерговим завданням є запобігання терористичним актам. Ця тема стала в ряд першочергових питань національних інтересів РК [28]. Республіка проводить активну й успішну роботу зі співпраці в питаннях боротьби зі злочинами проти миру й безпеки людства.

Відповідно до ст. 1 Закону РК "Про оборону і Збройні сили РК", окрім Збройних сил, у Казахстані для виконання воєнних завдань створені Республіканська гвардія, Внутрішні війська і військово-слідчі органи МВС, Служба охорони президента, органи управління й підрозділи цивільної оборони, органи військової прокуратури, органи національної безпеки та Прикордонна служба КНБ [29]. У період військового стану вони можуть бути передані в оперативне підпорядкування Комітету начальників штабів Міністерства оборони. У період запровадження військового стану діє Закон РК "Про військовий стан" від 5 березня 2003 р. за № 391.

11 жовтня 2011 р. президент РК затвердив нову (четверту) редакцію Воєнної доктрини, яка носить оборонний характер і становить систему поглядів на розвиток військової організації та застосування ЗС. Будівництво воєнної організації передбачено у вигляді малочисельної, але технічно оснащеної й високомобільної армії. Структура армії залишається тривидовою. Сухопутні війська розділені на чотири регіональні командування. До їх складу входять аеромобільні та ракетні війська, артилерія. Сили повітряної оборони включають військово-повітряні сили й війська протиповітряної оборони. Прикордонна служба КНБ РК розділена на п'ять регіональних управлінь: "Онтустік", "Солтустік", "Шигис", "Батис", "Берегова охорона".

2011 р. у Казахстані прийнято нову концепцію ідеологічної роботи в армії, ідеться про виховну й соціально-правову роботу. У військах планують підняти на новий рівень державну ідеологію формування казахського патріотизму. Контрактна військова служба привертає увагу молоді високою зарплатою.

Міністерством із надзвичайних ситуацій розробляється нова концепція цивільної оборони. Вона відповідає військовій доктрині. Ідеться про створення державного резерву продовольчих продуктів відповідно до вимог продовольчої безпеки країни в кризовий період. Головна роль у вирішенні цієї задачі належить державному підприємству "Резерв".

Казахстан 2011 р. відзначив 20-річчя закриття Семіпалатинського полігону, де проводились ядерні військові випробовування радянськими фахівцями. РК виступає за підписання Договору про всеохоплюючу заборону нерозповсюдження ядерної зброї як елементу глобального режиму заборони ядерної зброї. Разом із країнами ЦА Казахстан запропонував прецедент створення без'ядерної зони, закликаючи до цього інші ісламські країни, особливо на Близькому Сході. Із цього питання планується проведення конференції в Нью-Йорку 2015 р. [30].

До складу Сил повітряної оборони входять Військово-повітряні сили, війська протиповітряної оборони й радіотехнічні війська. Їх загальна чисельність 19 тис. Військово-повітряні сили представлені змішаною авіаційною дивізією, до якої входить три винищувально-бомбардувальні полки, 5 спеціалізованих полків (розвідувальний, винищувальний, вертолітний) та дві вертолітних ескадрильї. Оснащення - фронтові винищувачі МіГ-29, штурмовики Су-25, фронтові бомбардувальники Су-24, винищувачі Су-27, перехоплювачі МіГ-31 і МіГ-25, пускові установки зенітних ракет, у т. ч. С-300. Лінійка військових гелікоптерів представлена Мі-24, Мі-8, Мі-26. Авіація зосереджена на авіабазах. Польський військовий журнал "Авіація" станом на 2005-2006 рр. серед авіабаз Казахстану називає Актау, Алма-Ата, Балхаш, Караганда, Жетиген, Тарас, Учарал [31]. ППО входить і до складу ВПС, де має зенітно-ракетну бригаду, 4 зенітно-ракетні полки та один винищувальний. Управління ВПС представлено військово-повітряними базами [32].

Військово-морські сили заново створені 2003 р. і складаються з берегової охорони, берегової артилерії, морської піхоти, Каспійської флотилії. Розроблена концепція розвитку ВМС. Головна база - морський порт Актау. На початку Каспійська флотилія мала тільки прикордонні катери й один сторожовий корабель. 2004 р. закуплено в Україні катери типу "Гриф" та патрульні катери "Калкан". Кораблі й гелікоптери для ВМС закуповувались у Росії, США й Туреччині. Чисельність військових моряків була збільшена з 3 тис. до 5 тис. На сьогодні на озброєнні знаходиться 6 сторожових кораблів, 16 патрульних катерів, 2 тральники, 2 гідрографічних катери. Морська авіація представлена гелікоптерами Мі-8 та Мі-2. 2006 р. Південна Корея передала РК 3 артилерійських катери. 2010 р. США передали 4 десантних катери. Уральський завод "Зеніт" РФ від МО РК отримав замовлення на виготовлення ракетно-артилерійського корабля [33].

Кількісний та якісний склад ЗС є таємницею. За даними міжнародних експертів, на озброєнні знаходиться 4900 танків (кількість потребує уточнення, бо є дані й про 930 танків), в основному це моделі Т-80, Т-62 і Т-72. Військова броньована техніка представлена лінійкою БТР, БМП радянського й російського виробництва [34].

Підготовка офіцерів проходить у вітчизняних Національному університеті оборони, Військовому інституті Сухопутних військ.

У сфері регіональної безпеки Казахстан співпрацює з КНР, Росією, республіками ЦА. Напрямки співпраці передбачають зменшення чисельності військ на китайському кордоні, створення спільного батальйону "Центразбат", проведення спільних навчань, спільні дії проти тероризму. Батальйон "Центразбат", як і "Казбат" (підрозділ аеромобільних військ), використовується в складі військ ООН для проведення миротворчих операцій [35]. Після розпаду СРСР казахські миротворці були в Іраку і Таджикистані, де брали участь у міжнародних операціях з підтримання миру. Казахстан постачає зброю Таджикистану. Брав участь у врегулюванні кризи в Киргизстані. Військові сапери ЗС Казахстану працювали в Афганістані. РК надає фінансову допомогу Киргизстану, Афганістану.

У рамках СНД Казахстан підписав угоду про створення об'єднаної системи протиповітряної оборони держав СНД.

Із 2002 р. Казахстан співпрацює з Альянсом на основі Індивідуального плану партнерства. Таким чином, Казахстан проводить багатовекторну зовнішню політику, яка врівноважує його співпрацю з Росією, США, ОДКБ та НАТО [36-39].

Найактивніші військові контакти Казахстан підтримує з Росією, КНР, США, Туреччиною, Німеччиною [37].

Висновки

Республіка Казахстан є основним геополітичним гравцем у ЦА. Цей статус республіка встановлює в міжрегіональних відносинах зі своїми країнами-сусідами. Американський політолог З. Бзежинський назвав Казахстан щитом регіону. У зовнішній політиці РК домінуючою залишається багатовекторність. Відмовившись від ядерної зброї та стратегічних ракет й авіації у 1992 р., Казахстан покладає надії на міжнародні гарантії безпеки від "ядерного клубу". Співпраця із Заходом проходить на взаємовигідних умовах, але не на шкоду ОДКБ. Республіка залишається у фарватері військової політики РФ.

У військово-політичній сфері Казахстан орієнтований на Російську Федерацію, хоча військову співпрацю проводить у трьох напрямках: у рамках СНД, НАТО, Китаю.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Анохин А. Большая Центральная Азия / А. Анохин // ИАЦ МГУ. - 2007. - 23 января.
2. Малашенко А. В. Этнические и региональные конфликты в Евразии. Центральная Азия и Кавказ / А. В. Малашенко. - М. : Весь мир, 1997.
3. Олкотт М. Б. Неомерные границы Центральной Азии. Московский Центр Карнеги / М. Б. Олкотт. - М. : Гендальф, 2000.
4. Шохзода С. Современные проблемы региональной безопасности Центральноазиатского региона : теория и практика / С. Шохзода. - Бишкек, 2003.
5. Грибовский А. Б. Становление и развитие военно-политических отношений России со странами Центральной Азии : дис. ... канд. ист. наук / А. Б. Грибовский. - М. : ИВИ, 2003.
6. Молдалиев О. А. Приоритетные проблемы нетрадиционных угроз безопасности Центральной Азии в условиях глобализации : дис. ... канд. полит. наук / О. А. Молдалиев. - Бишкек, 2003.
7. Павлов С. Н. Политика Российской Федерации по обеспечению военной безопасности на постсоветском пространстве : дис. ... канд. полит. наук / С. Н. Павлов. - М., 2004.
8. Князев А. А. Влияние афганского кризиса на безопасность Центральной Азии (1990-е - начало 2000-х гг.) : дис. ... доктора ист. наук / А. А. Князев. - Бишкек, 2004.
9. Жильцов С. С. Геополитика Каспийского региона / С. С. Жильцов. - М. : Международные отношения, 2003.
10. Мукумджанова Р. М. Страны Центральной Азии : [монография] / Р. М. Мукумджанова. - М. : Научная книга, 2005.
11. Белослудцев О. А. Россия и Центральная Азия отношения в военной области : история и современность / О. А. Белослудцев, В. В. Корнеев. - М. : Воениздат, 2007.
12. Олкотт М. Б. Второй шанс Центральной Азии. Московский Центр Карнеги / М. Б. Олкотт. - Москва-Вашингтон, 2005; Олкотт М. Двенадцать мифов о Центральной Азии / М. Олкотт // Казахстан и мировое сообщество. - 1995. - № 3. - С. 35; Маккиндер Х. Географическая ось истории / Х. Маккиндер // Элементы. Евразийское обозрение. - 1996. - № 7. - С. 35-44; Киссинджер Г. Дипломатия / Г. Киссинджер. - М., 1997. - С. 12-25.
13. Kim Theodore J. Central Asia and Caspian : Open for growth / Theodore J. Kim. - London : Evromoney books. cod., 2003.
14. Актамалиев А. М. Трансатлантическое партнерство по вопросам безопасности в Центральной Азии : дис. ... канд. полит. наук : 23.00.04 / Актамалиева Айнура Майрамбековна. - Бишкек, 2011. - С. 86.
15. Конституційне право Республіки Казахстан / [сост. А. Т. Ащеулов]. - Алмати : КазГЮА, 2001. - С. 97.
16. Конституція Республіки Казахстан [Електронний ресурс]. - Режим доступу : www.constcouncil.kz/rus/norpb/constrk/.
17. Астана между ОДКБ и НАТО // ВПК. - 2007. - № 44 (210) - 14-20 ноября.
18. Договор о дружбе, сотрудничестве и взаимной помощи между Республикой Казахстан и Российской Федерацией, 25 мая 1992 г. // Сборник документов по международному праву / [под ред. К. К. Токаева]. - Алматы : САК, 1998. - Т. 1. - С. 64-73.
19. Мухин В. Военное строительство Казахстана: РЛС / В. Мухин, А. Викторов // Независимое военное обозрение. - 2001. - № 32 (254). - 31 августа. - С. 4.
20. Міністерство оборони Республіки Казахстан. Збройні сили Республіки Казахстан [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.mod.gov.kz/modru/index.php?option=com_content&view=article&id=5&Itemid=2.
21. Договір про звичайні збройні сили в Європі. (Договір ратифіковано Постановою ВР № 2526-XII від 01.07.1992) (Зміни до Договору див. в Угоді від 19.11.1999). Договір набрав чинності 9 листопада 1992.
22. Закон РК "Об обороне и Вооруженных силах" от 07. 01. 2005 г. № 29-III ЗРК по состоянию на 11. 01. 2011 г. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : HYPERLINK http://www.base.spinform.ru/show_doc.fwx?Regnom=7083.
23. Закон РК "О военном положении" от 5 марта 2003 г. № 391 // Ведомости Парламента Республики Казахстан. - 2003. - № 4. - Ст. 22 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : HYPERLINK http://cvsi.kz/index.php?view=article&catid=45%3A2008-07-14-15-30-30&id=121%3A-q-q&tmpl=component&print=1&layout=default&page=&option=com_content&Itemid=78&lang=ru.
24. Закон РК "О мобилизационной работе и мобилизации" [Електронний ресурс]. - Режим доступу : HYPERLINK http://cvsi.kz/index.php?option=com_content&view=article&id=126%3A-q-q&catid=45%3A2008-07-14-15-30-30&Itemid=78&lang=ru.
25. Военная доктрина РК. Указ Президента РК від 21.03. 2007 р. № 29 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://mod.gov.kz/mod-ru/index.php?option=com_content&view=article&id=63&Itemid=151; Военная доктрина Республики Казахстан (проект) / Департамент оперативного планирования КНШ МО РК. - Астана, 2006.
26. Ядерное наследие Советского Союза : совместный доклад Фонда Карнеги за международный мир (Вашингтон, США) и Института международных исследований (Москва, Россия) // Ядерное оружие, ядерные материалы и экспортный контроль. - 1998. - № 5. - С. 10.
27. Борьба з міжнародним тероризмом : нормативна база / [упорядник В. А. Ліпкан]. - К., 2007. - С. 5-10, 190-200.
28. Косиченко А. Г. Современный терроризм : взгляд из Центральной Азии / А. Г. Косиченко, М. С. Ашинбаев. - Алматы : Дайк-Пресс, 2002. - 213 с.
29. Закон Республики Казахстан "Об обороне и Вооруженных силах Республики Казахстан" (с изменениями и дополнениями по состоянию на 05.07.2011) [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.mod.gov.kz/mod-ru/index.php?option=com_content&view=article&id=270&Itemid=203&lang=ru.
30. Скирка А. Интервью с Министром иностранных дел Казахстана Ержан Казыханом / А. Скирка, Н. Кузьмин // Эксперт Казахстана. - 2011. - 27.06.
31. Захаров В. М. Военное строительство в государствах постсоветского пространства / В. М. Захаров. - М. : РИСИ, 2011. - С. 288-289.
32. Оборонный потенциал Казахстана / Г. Тищенко, А. Онопо, А. Макунин, А. Волков // Казахстан: реалии и перспективы независимого развития : сб. статей. - М. : РИСИ, 1995. - Т. 2. - С. 116.

33. Мухин В. Казахстан модернизирует флот / В. Мухин / Независимое военное обозрение. - 2007. - № 072 (4033). - 9 апреля. - С. 4.

34. The Military Balance 2010. - London, 2010. - P. 364.

35. Мусин А. Б. Опыт республики Казахстан в решении проблем международной безопасности и миротворчества (политологический анализ) : дис. ... канд. полит. наук : 23.00.02 / Мусин Амир Булатович. - Алма-Аты, 2010. - 223 с.

36. Токаев Т. К. Стратегия Республики Казахстан в отношении Запада: национальные интересы, приоритеты, направления : дис. ... канд. полит. наук : 23.00.04 / Токаев Тимур Касымжолдарович. - М., 2009. - 215 с.

37. Казахстан - Россия: сотрудничество, продиктованное разумом и сердцем // Казахская правда. - 2006. - 28 декабря.

38. Ситенко В. Вопросы безопасности в Центральной Азии в контексте интересов Республики Казахстан во взаимоотношениях с Европейским Союзом и региональными международными организациями / В. Ситенко // Центральная Азия: внешний взгляд. Международная политика с центральноазиатской точки зрения / [отв. ред. В. Лапинс ; пер. Р. Султанов]. - Бишкек, 2008. - С. 55.

39. Бзежинський З. Велика шахматна гра / З. Бзежинський. - М. : Міжнародні відносини, 1998. - С. 156.

B. Levyk

FORMATION OF ARMY OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN IN POST-SOVIET PERIOD

The process of forming the armed forces of the Republic of Kazakhstan in post-Soviet period has been analyzed. The most important legislative acts defining military and political issues in national legislation have been considered. The armed forces organizational structure as well as its technical equipment have been covered extensively.

Key words: armed forces of the Republic of Kazakhstan, Kazakhstan legislation on military-political issues, technical equipment of Kazakhstan army.

© Б. Левик

Надійшла до редакції 12.10.2012

УДК 355.357:341.16(091)

ЗБРОЙНІ СИЛИ ООН З ПІДТРИМАННЯ МИРУ ТА УЧАСТЬ УКРАЇНИ В ПРОВЕДЕННІ МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЙ

СВІТЛАНА ЛІБРУК-ЛІПКЕВИЧ,

кандидат історичних наук, старший науковий співробітник Наукового центру Академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів

У статті розглянуто конструктивні відносини між Україною й ООН, які базуються на взаєморозумінні й готовності до співробітництва з питань підтримання миру в проблемних регіонах світу. Розкрито суть стратегії міжнародної миротворчої діяльності України під егідою ООН у теоретико-методологічному, політологічному й соціальному аспектах. Показано, що інтереси України як держави-засновниці ООН, активного миротворця, члена ОБСЄ полягають у пошуку оптимальних параметрів миротворчої діяльності, яка в Україні є одним з основних напрямів підготовки та застосування підрозділів і частин Збройних сил України.

Ключові слова: ООН, миротворчі операції, демократичні ідеї, місії.

Постановка проблеми. Актуальність теми обумовлена тим, що миротворча діяльність ООН є важливим інструментом в арсеналі ресурсів для забезпечення міжнародної стабільності й безпеки. За час свого існування ООН провела понад 60 міжнародних миротворчих операцій більш ніж у 110 країнах світу, причому близько 50 з них були ініційовані після 1991р. Україна бере участь у більшості операцій з підтримання миру під егідою ООН і виступає за участь у них якнайбільшої кількості держав. Інтереси України як держави-засновниці ООН, активного

миротворця, члена ОБСЄ полягають у пошуку оптимальних параметрів миротворчої діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми діяльності України в ООН знайшли відображення в ряді досліджень. Увага вчених зосереджувалася на загальних питаннях діяльності ООН, визначенні місця України в цій організації. Так, цікавими є праці В. В. Козика, Л. А. Панкової, Н. Б. Даниленка, В. Б. Меленишина, О. В. Прилипа та ін. [13, 14]. А. Лук'янов розглядав сучасну миротворчість: військові операції невоєнного типу, а також розв'яз-